

RECENZÍÓ

Képeskönyv a székelyekről

Olyan író Száraz Miklós György (SZMGy), hogy kedveli a képekkel is bőven felszerelt könyveket. Eddigi pályája során több ilyen munkája jelent meg: *Írd fel házad kapujára* (2004, 2011, 2017), *Cigányok* (2007), *Fájó Trianon* (2004, 2011, 2019, 2020), *Erdély csodái* (2004, 2015), *Várak* (2003), *Csodás Magyarország* (2021).

De ez csak a jéghegy csúcsa, jóval hosszabb az ilyen jellegű munkák sora az életmű eddigi tömbjében. Hogy ez mennyire választható el „sima” prózáiról és szerkesztői, publicisztikai munkájától, azt nem tisztem megállapítani. Annyi azonban biztos, hogy szeretettel és nagy empátiával vállalja és végzi ezt a fajta tevékenységet. Egyrészt megvan hozzá az előképzettség, másrészt a habitusa is olyan, hogy igen élénk az érdeklődése egy-egy helyszínről, korszak vagy jelenség iránt, és ennek az a következménye, hogy alaposan elmélyül a témákban. Az a tény, hogy ezeket a könyveket többször is kiadják, azt jelzi, hogy sikeres kiadványokról van szó, amelyekkel SZMGy eredményesen használja ki egy-egy évforduló körül az élénkülő olvasói figyelmet, vagy pedig azért irányul a figyelmére egyes témák iránt, mert azok divatosakká lettek, illetve maga teremt olykor divatot, amikor megírandó munkát választ. Ráadásul úgy alakul ezen írtások többsége, hogy világnyelvekre is lefordítják őket. Így módon jelent meg az Erdély csodái németül és angolul, a Fényes Magyarország angolul, németül, spanyolul, oroszul, de szép karriert futott be *A Duna* című munkája is, amely egy hatalmas esszécsorozatot, szépen kiegészítve

Zetelaka, 1911

FOTÓ: BELULESZKO SÁNDOR

szítve Mészáros László rendkívüli szépségű fotográfiáival. SZMGy igencsak „fényérzékeny” író, maga is több ízben és több helyszínen kacérkodott a fényképezéssel, sőt: a televízió és a film világa egyaránt vonzotta, úgyhogy ilyen téren is jól eligazodik. Szívesen és értő módon hasznosítja ezeken a viszonylag új, ám annál meghatározóbb művészeti ágaknak a hozadékát.

Velünk, székelyekkel is régóta foglalkozik. Ha nem is számít maga SZMGy igazi és töről vágott székelynek, mindenképp rokonlélek. Apai nagyapja és a Székely Hadosztály viselt dolgai már a születése előtt erre a „sorsra” predesztináltak. Olyan értelmiségi, aki nemcsak idejéről volt, hanem kamaszkora óta úgy jön át ide, úgy jár köztünk, hogy valóságosan itt tud lenni. És úgy lát, ahogy kell. Úgy, ahogyan mi sem látjuk jobban magunkat. Egyébként igaz a feltételezés, hogy a távolról közelítőnek más

az optikája, kevesebb benne az elfogultság és a szépítő-cifrázó hajlam. SZMGy tulajdonképpen készített pár évvel ezelőtt egy velünk kapcsolatos „előtanulmányt” azonos címmel, az a munkája 2018-ban jelent meg, ugyancsak a budapesti Scolar Kiadónál. Ennek a mostani variánsnak is hasonló a tagolása, mint a korábbiak, amely elég becsületesen fogyott – még az ukrán–orosz háború és a koronavírus előtti boldog békeidőben –, ugyanúgy pásztázza végig történelmünket a kezdetektől egész el napjainkig, ahogy akkor. Nyilvánvaló, hogy igazi „népindulásról”, etnogenézisről nem esik szó, csak hasznosítja a kapcsolódó szakirodalom javából leszűrhető lényegét. Ami egyelőre nem világos, arra csak rávezet, megmutatván, hogy hol lelhető fel a hiteles és mérték-tartó szakirodalom forrása. A továbbiakban is – hiszen felhal- a múltból egész a félmúltig – mindvégig hiteles marad, és beszéde mentes az értelmiségi és tudóskodó sallangtól. Azért is lehet szeretni SZMGy könyvét, mert könnyed, irodalmias jellegű olvasmány. Nem fáraszt, nem rettent el a témától azzal az önkényes felsőbbrendűséggel, amellyel oly sokan akaratlanul is élnek.

A kibővített és újragondolt *Székelyek – történelemről és hagyományokról* című könyv másik nagy erénye, hogy komoly fotóanyaggal egészítette ki munkáját a szerző. A 274 oldalon majdnem másfélszáz fényképet használ, amelyek a 19. század utolsó harmadától a 20. század végéig, az ezredforduló koráig ragadnak ki emlékezetes székelyföldi pillanatok és helyszíneket. Többnyire a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum és a

budapesti Magyar Néprajzi Múzeum fényképanyagából válogatott. Ismert „fényírók”, gyűjtők és kutatók fotográfiái közül kerültek be képek, mint Huszka József (1854–1934) Erdélyi Mór

Csikszentkirály, 1890

FOTÓ: HUSZKA JÓZSEF

(1866–1934), Gönyey Sándor (1886–1963), Györffy István (1884–1939), Tagán Galimdsán (189?–1947), Szöllőssy Kálmán (1887–1976), de felbukkannak értékes darabok a Fortepan fotóteka jóvoltából, olykor pedig családi albumokból is. Egy szép példa: a szerző édesapja, Száraz György (1930–1987) író, szerkesztő készítette Tamási Gáspár portréját (1970). A kötet egyik legkésőbbi fotója, az egyetlen színes kép Zalka Imre (1955), „az utolsó vándorfényképész” felvétele, amely Bözödújfaluban készülhetett valamikor a nyolcvanas évek végén, amikor még nem került víz alá a település. Ami még igencsak meglepő és további értékreteget képvisel,

az az átfogó szándék, amely nem csupán ünnepi pillanatokot mutat meg itt, hanem beengedi tekintetünket a hétköznapokba is. Nemcsak kikent-kifent, templomba igyekvő atyafiakat, lányokat, asszonyokat, családokat látunk ünnepi gúnyában, akik vasárnapi arccal tekintenek az objektívbe – azaz a holnap felé, át a mi időnkbe –, hanem szociófotóként is értelmezhető a felvételek némelyike. Így módon – csak egy példa – Lövete mutatkozik meg, „jön át” ide hozzánk a múlt század első felének évtizedeiből.

A magas nyomdai minőségben kivitelezett kötet lapjainak marginális plusz- és ráhangoló információk gyanánt tájnyelvi kifejezéseket és azok magyarázatát olvashatjuk, a lapok alján pedig frizben sorakoznak, futnak – szintén abcé szerint – a székelyföldi települések nevei. Biztos, hogy lehet überelni a dolgot még jobban, de azt majd egy újabb, „javított és bővített” kiadványban teheti meg a szer-

ző, ha elfogy a mostani portéka. Egyébként olyan munka, amelyet érdemes lenne más nyelvekre is lefordítani és megjelentetni, mert legalább annyira hasznos, mint a magyar, román és angol nyelven már elérhető, komoly szerzőgárda által létrehozott Székelység története.² SZMGy könyvét kicsik és nagyok, helyben lakók és elszármazottak, de kívülállóak is nyugodt lélekkel és haszonnal (!) olvashatják, ha a látómezejükbe kerül. Olyan mű, amelyet jó lesz majd kézügyben tartani.

Simó Márton

¹ Scolar Kiadó, Budapest, 2021. 274 o.² A székelység története. Hargita Megyei Hagyományörzési Forrásközpont, Székelyudvarhely, 2015.

Bözödújfaló, 1942

FOTÓ: NÉPRAJZI MÚZEUM MAGYAR FILM IRODA